

Наукові записки

Ювілейний випуск

4.1

Наукові записки: Збірник наукових статей Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. Ювілейний випуск / Укл. П.В.Дмитренко, О.Л.Макаренко. — К.: НПУ. 2000. — Ч. 1. — 232 с.

ISBN 966-7584-67-7

У статтях розглядаються актуальні проблеми наукових досліджень викладачів, докторантів, аспірантів, навчальних вузів та співробітників наукових установ України.

Редакційна колегія:

- Шкіль М.І.* — академік АПН і АНВШ України (відповідальний редактор), доктор фізико-математичних наук, професор, ректор НПУ ім. М.П. Драгоманова;
Дмитренко П.В. — кандидат педагогічних наук, доцент (заступник головного редактора);
Андрусихин Б.І. — доктор історичних наук, доцент;
Бондар В.І. — академік АПН України, доктор педагогічних наук, професор;
Борисенко В.Й. — доктор історичних наук, професор;
Болгарський А.Г. — кандидат педагогічних наук, професор;
Бровой В.М. — дійсний член Української екологічної академії наук, доктор біологічних наук, професор;
Вовк Л.П. — доктор педагогічних наук, професор;
Волинка Г.І. — доктор філософських наук, професор, головний академік-секретар УАПН;
Даниленко В.М. — доктор історичних наук, професор;
Закович М.М. — доктор філософських наук, професор;
Жалдак М.І. — дійсний член АПН України, доктор педагогічних наук, професор;
Коршак Є.В. — кандидат педагогічних наук, професор;
Кошманенко В.Д. — доктор фізико-математичних наук, професор;
Кузьмінець О.В. — доктор історичних наук, професор;
Мислов В.І. — доктор педагогічних наук, професор;
Мицько Л.І. — академік АПН України, доктор філологічних наук, професор;
Мороз О.Г. — академік АПН України, доктор педагогічних наук, професор;
Нікітіна Ф.О. — доктор філологічних наук, професор;
Писічник Ю.А. — доктор фізико-математичних наук, професор;
Пастухов В.П. — кандидат юридичних наук, професор;
Романовська Ю.Ю. — кандидат філологічних наук, професор;
Рудницька О.П. — доктор педагогічних наук, професор;
Слюсаренко А.Г. — доктор історичних наук, професор;
Трегуб І.Г. — кандидат педагогічних наук, доцент;
Фомічова Л.І. — доктор психологічних наук, професор;
Хоменко Б.Г. — дійсний член Кримської академії наук, доктор біологічних наук, професор;
Хропко П.П. — академік АПН України, доктор філологічних наук, професор;
Шут М.І. — доктор фізико-математичних наук, професор;
Ядренко М.Й. — доктор фізико-математичних наук, професор;
Ярошенко О.Г. — доктор педагогічних наук, доцент.

Рекомендовано Вченою радою
НПУ ім. М.П.Драгоманова 28 вересня 2000 р.

© Редакційна колегія, 2000
© Національний педагогічний
університет ім. М.П.Драгоманова, 2000

ISBN 966-7584-67-7

Ж - 49478

БІБЛІОТЕКА

НПУ імені М.П. Драгоманова

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ СТРУКТУРИЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПЛАНУ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ВИРОБНИЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ І ОСНОВ ВИРОБНИЦТВА У ВІДПОВІДНОСТІ ДО ЗАВДАНЬ РОЗВИТКУ ЇХ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Останнім часом важливе значення надається розвитку системи багатоступеневої підготовки вчителів. Ця проблема залишається не розв'язаною і, зокрема, для вчителів трудового навчання та технологій виробництва. Ускладнення виникали із-за того, що нині вносяться корективи у відповідності до нових стандартів освіти в назву кваліфікації такого вчителя, а, зрештою, і до впорядкування, систематизації і якісно нового змістового наповнення системи фахової підготовки. Науково-теоретичне обґрунтування можливості проведення ступеневої підготовки вчителів проведено нами раніше [1]. Основи концепції підготовки вчителя технологій виробництва викладені в роботах [2, 3]. Але питання щодо підготовки вчителя цього фаху на ступенях “Молодший спеціаліст” → “Бакалавр” → “Спеціаліст” → “Магістр” носить дискусійний характер. В офіційних рекомендаціях до формування по структуризації навчального плану є багато неузгодженостей і суттєво зменшена (майже на ¼ частину) обсяг годин на фахову (технічну) підготовку, що не припустимо при формуванні системи технічних знань та умінь, а також навичок практичної роботи для вчителя трудового навчання і технологій виробництва. Нижче наведена порівняльна таблиця діючого навчального плану із офіційно рекомендованим для багатоступеневої підготовки вчителя трудового навчання (таблиця 1). Тому в даній роботі пропонується проаналізувати в цілому якісно новий навчальний план, який усовує вказані недоліки, зберігаючи основне завдання – забезпечення багатоступеневості підготовки фахівця і взаємозв'язку та принципу наступності при здобутті того чи іншого освітньо-кваліфікаційного рівня.

№ п/п	Назва навчальної дисципліни	Обсяг годин		
		В діючому плані	В проекті нового	Різниця
1.	Психологія	158	144	-14
2.	Педагогіка	106	144	+38
2а.	Соціальна педагогіка -		54	+54
3.	Методика викладання фахових дисциплін	238	234	-4
3а.	Психофізіологічні основи трудового навчання	-	54	+54
4.	Основи профорієнтації	54	126	+72
4а.	Основи вибору професій (як факультатив)	-	54	+ 54
5.	Нарисна геометрія і креслення	170	180	+10
6.	Вища математика	170	144	-26
7.	Загальна фізика	221	180	-41
8.	Нові інформаційні технології	52	-	-52
9.	Виробничі інформаційні технології	-	54	+54
10.	Практикум в навчальних майстернях	476	288	-188; -56%
11.	Технічна механіка	238	126	-112; -88%
12.	Машинознавство	321	288	-33
13.	Електротехніка	68	-	68
14.	Основи виробництва	286	144	-142; -99%
15.	Основи техніки і технології	-	54	+54
16.	Технічна творчість (інтегрований курс)	241	54	-187; -546%
17.	Радіотехніка	80	-	-80
18.	Основи менеджменту	-	54	+54

На початку розглянемо блок навчальних дисциплін “Гуманітарна та соціально-економічна підготовка”. В рекомендованому навчальному плані пропонується більшість навчальних дисциплін вивчати як при підготовці молодшого спеціаліста, так і при підготовці бакалавра (в таблиці 2 ці навчальні дисципліни мають позиції 1,1; 1,3; 1,4; 1,6; 1,7). Як свідчить досвід практичної підготовки вчителів трудового навчання в педагогічних училищах, коледжах, у них не вивчається ні філософія, ні основи економічної теорії, ні політологія. В цих навчальних закладах блок навчальних дисциплін соціально-економічного спрямування включає історію України та суспільствознавст-

во. Не зовсім зрозуміло, як поділити історію України на два ступені підготовки (36 годин – для молодшого спеціаліста і 54 години – для бакалавра). Виникає запитання. Чи поділ здійснювати за обсягом та глибиною поданої інформації, чи за розглядом етапів історичного розвитку? Перший варіант забезпечить не виправдане повторення фактичного матеріалу, а другий – не дає повного уявлення про історію України для молодшого спеціаліста. Тому пропонується історію України та ділову українську мову вивчати в повному обсязі при підготовці молодшого спеціаліста. Всі інші навчальні дисципліни необхідно вивчати при підготовці бакалавра, бо тут необхідно крім всього надати випускнику більш високий освітньо-кваліфікаційний рівень. В таблиці 2 продемонстровано оптимальну структурування частину навчального плану.

Якщо проаналізувати дисципліни фахової підготовки, то разом з психолого-педагогічними та загальнонауковими в попередньому безступеневому навчальному плані на них передбачено 3115 годин, що становить 67% від загального обсягу. В навчальному плані для багатоступеневої підготовки спеціаліста доля таких годин становить 64%, причому більша частина з яких належить психолого-педагогічним, методичним та загально-науковим навчальним дисциплінам. Привертає на себе увагу той факт, що загальна фізика та вища математика зовсім не вивчається при підготовці молодшого спеціаліста. Запропонований варіант вивчення курсів “Вищої математики” та “Загальної фізики” в 5, 6 і 7 семестрах, тобто після вивчення циклу технічних дисциплін, для яких вони слугують теоретичною базою, протиречить основним принципам дидактики. Тому вивчення загальнонаукових дисциплін має бути в 1, 2, 3 семестрах, на початковій стадії навчання, а вивчення інтегрованих курсів технічної механіки, машинознавства, основ виробництва слід розпочинати не з 1-го семестру, а дещо пізніше.

Не можна вивчати електротехнічних робіт без знань з електротехніки, яка зовсім вилучена з проекту нового навчального плану. Курс електротехні-

ки доцільно вивчати після повного вивчення загальної фізики, оскільки основні її закони ґрунтуються на знаннях законів фізики.

До цього слід додати, що серед всіх фахових знань та вмінь вчителя трудового навчання і технологій одне з провідних місць належить знанням і практичним вмінням з електротехнік, бо в програмі з трудового навчання, розпочинаючи з 5 класів, і у всіх останніх вивчаються електротехнічні роботи. Не маючи теоретичної бази з цих питань, складно буде проводити заняття з даної тематики навіть при опануванні автономного курсу “Електротехнічні роботи”, який пропонується в проекті нового плану. Відомо, що цей курс спрямований, в першу чергу, на оволодіння певним обсягом вмінь і навичок з електромонтажних робіт. Але ж це не можна зробити професійно і кваліфіковано та з розумінням справи без теоретичного підґрунтя, яке основане в деякій мірі на знаннях з фізики і переважно на знаннях з електротехніки.

В фаховій підготовці вчителя головну роль відіграє оволодіння вміннями і навичками ручної і механічної обробки металу, деревини, тканини тощо. В новому навчальному плані на практикум в навчальних майстернях, де переважно реалізується це завдання, передбачено на 188 годин менше порівняно з існуючим, а саме: замість 476 годин пропонується 288. Таких годин не достатньо, щоб професійно опанувати технологію обробки двох видів матеріалів (для напрямку “Технічна праця” – метали і деревина, для напрямку “Обслуговуюча праця” – тканини і харчові продукти). В запропонованому нами варіанті на практикум виділяється 360 годин, а не задіяну різницю слід компенсувати факультативам “Українські народні ремесла” в обсязі 108 годин, які будуть вивчатися в 6 і 7 семестрах тобто при підготовці бакалавра.

Не зважаючи на те, що підготовка вчителів даного напрямку цілеспрямовано в нашій країні ведеться вже понад 30 років, правильність назви навчальної дисципліни “практикум у навчальних майстернях” відповідно до змісту цього курсу не викликала сумнівів. Але у навчальних майстернях може бути практикум з обробки різних матеріалів і тому така назва має дещо

узагальнений характер. У зв'язку із зміною назви спеціальності на “Технології виробництва” є потреба у зміні назви цього практикуму із більш локальною конкретизацією. Пропонується назвати цю навчальну дисципліну таким чином: “Практикум з технології обробки матеріалів” з конкретизацією матеріалу (деревини, тканини). Це дасть чітку картину про зміст і завдання курсу без додаткових пояснень.

Курс “Технічна творчість” у проєкті нового навчального плану рекомендують вивчати у 1, 2 семестрах при підготовці молодшого спеціаліста в обсязі 54 години. Але більш правильно буде опанувати цей курс після здобуття всіх необхідних навичок для обробки матеріалів під час проходження “Практикуму в навчальних майстернях”. Томі ми пропонуємо його вивчати в 5 і 6 семестрах в обсязі 108 годин, як це було у навчальному плані для безступеневої підготовки вчителів трудового навчання.

В таблиці 3 приведено фрагмент плану стосовно фахової підготовки, де враховані всі вищезгадані міркування. Варіативні частини фахової підготовки мають два напрямки, а саме “Технічна праця” і “Обслуговуюча праця”. Структура та змістове наповнення першої з них для прикладу приведена у таблиці 4. Підготовку бакалаврів найкраще у нинішніх економічних умовах та стані освіти в школах здійснювати за напрямком “Технічно-прикладна

Таблиця 2

№ п/п	Навчальні дисципліни	Форми семестро- вого контролю			Розподіл годин				Молодший спеціаліст				Бакалавр			
		Екзамени	Заліки	Курсова робота	Всього	Лекції	Лабораторні, практичні	Семінарські	Курс							
									1		2		3		4	
									Семестр							
1 (17)	2 (18)	3 (17)	4 (18)	5 (17)	6 (18)	7 (17)	8 (18)									
Гуманітарна та соціально-економічна підготовка					972	368		604	126	108	90	108	126	198	72	144
1	Історія України	2	1		90	54		36	54	36						
2	Ділова українська мова		4		54	18		36			18	36				
3	Українська та зарубіжна культура		6		72	36		36						72		
4	Філософія	5			90	54		36				90				
5	Релігієзнавство		8		36	20		16								36
6	Основи економічної теорії	6			90	54		36					90			
7	Політологія	8			72	36		36								72
8	Соціологія		7		36	12		24							36	
9	Логіка		5		36	18		18				36				
10	Основи етики		6		36	18		18					36			
11	Правознавство		8		36	24		12								36
12	Основи конституційного права України	7			36	24		12							36	
13	Іноземна мова	4	1, 2, 3		144			144	36	36	36	36				
14	Фізичне виховання		1, 2, 3, 4		144			144	36	36	36	36				

Таблиця 3

№ п/п	Навчальні дисципліни	Форми семестрового контролю			Розподіл годин				Молодший спеціаліст				Бакалавр			
		Екзамени	Заліки	Курсова робота	Всього	Лекції	Лабораторні, практичні	Семінарські	Курс							
									1		2		3		4	
									Семестр							
									1 (17)	2 (18)	3 (17)	4 (18)	5 (17)	6 (18)	7 (17)	8 (18)
Фахова підготовка																
Інваріантна частина					1710	804	762	144	338	232	194	54	248	306	226	112
1.	Вікова фізіологія	1			36	18		18	36							
2.	Психологія	2	1		144	90	54		72	72						
3.	Педагогіка	4	3		108	72		36			54	54				
4.	Технічні засоби навчання та обчислювальна техніка		3		36	12	24				36					
5.	Нарисна геометрія та креслення з методикою	1	2, 3		180	48	132		90	54	36					
6.	Електротехніка	5			68	34	34						68			

творчість”. В таблиці 4 показаний один із можливих варіантів спеціальної підготовки бакалаврів вчителів виробничих технологій і основ виробництва.

Розглянутий період до структуризації і наповнення навчальних планів дає не лише можливість забезпечити ступеневість підготовки учителя цього профілю, а і сприятиме планомірному розвитку їх творчого потенціалу.

Література

1. Болюбаш Я.Я., Корець М.С. Особливості ступеневої підготовки вчителів трудового навчання // В кн.: Проблеми освіти. Науково-методичний збірник.-Випуск 11,-Київ, 1998. - С.60-63.

2. Корець М.С. Основні положення до концепції вчителя технологій виробництва // Теорія та методика вивчення природничо-математичних і технічних дисциплін (Збірник науково-методичних праць Рівненського державного гуманітарного університету). Випуск 1, 1999, № 1. - С.105-108.

3. Корець М.С. Вчитель виробничих технологій та основ виробництва для школи майбутнього // Збірник наукових праць К.-Подільського держпед-університету. Серія фізико-математична. – К. Подільськ: ІВВ, 1998. – Вип.4.– С.45-51.